

пор остаются неизвестными для молодежи особенности молекулярной природы важных и - увя - довольно опасных эмоций чрезвычайной влюбленности и глубочайшей депрессии. Очень мало точных данных обо всех группах химических и прочих наркотиков, а СМИ нередко предлагают рекламу под вывеской критики.

Разумеется, легко продолжить этот перечень и дальше, особенно, если следить за открытиями ученых и достижениями технологов в ИКТ и фармацевтике. Для решительного изменения негативных сегодняшних явлений необходимо школьникам и студентам лишь кратко упомянуть о Л. Гальвани и И. Павлове, предоставив как можно больше информации о законах работы нашего мозга и органов чувств в разных возрастных интервалах, о способах защиты от эмоционально-разрушительной информации, об основных способах манипуляции другими людьми и средствах их зомбирования. Нет сомнений в том, что система образования нуждается в совершенно измененном курсе с названием "Основы безопасности жизнедеятельности в XXI веке" и т.д.

Именно в разумном сочетании указанных и других возможных средств мы считаем возможным достичь эмоциональной компетентности и психической устойчивости выпускников средней и высшей школы.

Новейшие политические события в Украине и четкий выбор будущего в форме интеграции в Европейский Союз почти сразу же активизировал задачу согласования национальных и европейских целей и стандартов образования. Для всех очевиден тот факт, что принятие в 2014 г. нового и узко специализированного закона «О высшем образовании» почти не приблизил нас к участию в сфере обучения и исследований в Европе. Никто там не признает наших школьных аттестатов и множества других квалификаций (документов). В Киеве быстро готовят комплект новых законов настоящего европейского формата образования (12 лет школы по формуле 5 + 4 + 3, профильная подготовка к вузам и прочее [3; 7]), но пока в проектах документов мы не нашли среди очерченных задач учебных заведений формирование у молодежи эмоциональной компетентности и психической устойчивости.

Но все же будем надеяться на лучшее в двух главных аспектах — эта цель будет достигнута в условиях снижения высочайшей необходимости именно этих качеств у граждан Украины, оканчивающих на рубеже начала 2030-х 12-летние школы и вузы европейского уровня.

Литература

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования. Перевод с английского. — М.: Academia, 1999. — 956 с.
2. Белл Д., Иноземцев В.Л. Эпоха разобщенности: Размышления о мире XXI века. — М.: Центр исследований постиндустриального общества, 2007. — 304 с.

3. Белый В. Рамочный закон об образовании: индикаторы нового качества (Url: http://gazeta.zn.ua/EDUCATION/ramochnyy-zakon-ob-obrazovanii-indikatory-novogo-kachestva_.html 20-06-2015)
4. Большая Энциклопедия Кирилла и Мефодия 2000. — 2CD-ROM, KM 1999, БРЗ 1996.
5. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект на работе/Дэниел Гоулман; пер. с англ. А.П. Исаевой. — М.: АСТ: АСТ МОСКВА; Владимир: ВКТ, 2010. — 476, [4] с.
6. Грант А. Темная сторона эмоционального интеллекта (Url: <http://newsland.com/news/detail/id/1304751/12-01-2014>)
7. Громовий В., Когут І., Васюнець Н. За парту - на 12 років: чому, коли і задля чого (Url: <http://expres.ua/main/2015/06/20/140344-partu-12-rokiv-chomu-zadlya> 21-06-2015)
8. Двадцать две эмоции (Url: <http://www.nkj.ru/archive/articles/24861/> 5-09-2014)
9. Корсак К.В. Освіта, суспільство, людина в ХХІ столітті: інтегрально-філософський аналіз: Монографія. — К—Н.: Вид-во НДПУ ім. М.Гоголя, 2004. — 224 с.
10. Корсак К.В. Происхождение надежных знаний человека о себе любимом и мотивах своего поведения / К. В. Корсак // RELGA. — 2013. — №15(271), 10 ноября (Url: www.relga.ru).
11. Моисеев Н.Н. Универсум. Информация. Общество. — М.: Устойчивый мир, 2001. — 200 с.
12. Моисеев Н.Н. На пути к нравственному императиву. Философические заметки // Экология и жизнь. — 1998. — №1. — С. 4-10
13. Печчеи А. Человеческие качества: Пер. с англ. / Общ. ред. и вступ. стл. Д.М.Гвишиани. — 2-е изд. — М.: Прогресс, 1985. — 312 с.
14. Степко М.Ф., Болубаш Я.Я., Левківський К.М., Сухарніков Ю.В. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес // Освіта. -№38(5114).-25 серпня 2004 р.-С. 12-17.
15. Филатова О. Эмоциональный интеллект как показатель целостного развития личности // Персонал - №5, 2000. — С. 100-102.
16. Штомпка П. Социология. Анализ современного общества: Пер. с польск. С.М. Червонной. — М.: Логос, 2005. — 664 с. + 32 с. цв. вкл.
17. La Reconnaissance academique dans la nouvelle Europe // Enseignement superieur en Europe. — 1994. — Vol.XIX. — nr 2. — 135 p.
18. Sztompka P. Civilizational Incompetence: The Trap of Post-Communist Societies // Zeitschrift fur Soziologie, n.2, 1993. — P.85-89

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Шопіна Марина Олександрівна

кандидат психологічних наук, доцент кафедри методики та психології дошкільної і початкової освіти, Інститут післядипломної педагогічної освіти, Київського університету імені Бориса Грінченка

КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД К ПРОБЛЕМЕ РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Шопина Марина Александровна, Кандидат психологических наук, доцент кафедры методики и психологии дошкольного и начального образования, Институт последипломного педагогического образования, Киевского университета имени Бориса Гринченко

COMPETENCE APPROACH TOWARDS THE ISSUES OF YOUNG PUPIL CREATIVE POTENTIAL DEVELOPMENT

Shopina M. A., the associate Professor of the Department of methodology and psychology of preschool and primary education, Institute of postgraduate pedagogical education of Kyiv University named after Boris Grinchenko

АНОТАЦІЯ

у даній статті розглядається особливості компетентнісного підходу до розвитку творчого потенціалу молодшого школяра. Розглянуто поняття компетентнісного підходу до організації навчальної діяльності дитини молодшого шкільного віку. Визначено такі предметні компетенції учнів початкових класів як, мовленнєва, мовна, соціокультурна та діяльнісна. Описано характеристики творчого потенціалу: інтелектуальні здібності, творчість та наполегливість – мотивація, орієнтованість на завдання. Представлено приклад завдання з розвитку творчого потенціалу на компетентнісних засадах для дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: учень молодшого шкільного віку, творчий потенціал, компетенція, компетентнісний підхід, творчі здібності, навчальна діяльність.

SUMMARY

this article reviews the peculiarities of competence approach concerning the development of creative potential of young pupil. It reviews the notions of competence approach towards the organization of educational activity of young pupils. It defines the following subject competencies of primary school teachers: speaking, language, socio cultural and activity. This article describes the characteristics of creative potential: intellectual capacities, creativity and persistence - motivation, result orientation. This article presents the example of task on the development of creative potential on the competence grounds for young pupil.

Key words: young pupil, creative potential, competence, competence approach, creative capacities, educational activity.

Постановка проблеми. Молодший шкільний вік є найбільш відповідальним етапом шкільного дитинства. Висока сензитивність цього вікового періоду визначає більші потенційні можливості різнобічного розвитку дитини. Початок навчання в школі знаменує перелом у соціальній ситуації розвитку дитини. Ставши школярем, дитина дістає нові права й обов'язки і вперше починає займатися суспільно значимою діяльністю, від рівня виконання якої залежить його місце серед навколишніх і його взаємини з ними. Ця нова соціальна ситуація обумовлює і формування особливостей особистості дітей шкільного віку.

Основним механізмом зміни провідного виду діяльності є «саморух» (Г.С. Костюк), який на етапі молодшого шкільного віку відбувається в процесі розв'язання суперечностей між пізнавальними потребами дитини та наявною оперантною системою [4]. Таким чином, навчальна діяльність здійснюється протягом усього шкільного дитинства, усього перебування дитини, підлітка і юнака в школі, однак її функції на кожному етапі різні. У зв'язку з цим необхідно підкреслити, що свою провідну функцію та чи інша діяльність здійснює найповніше в період, коли вона тільки складається, формується.

Молодший шкільний вік і є період найінтенсивнішого формування навчальної діяльності, ось чому саме в цьому віці необхідно використовувати компетентнісний підхід у навчанні, зокрема особливу організацію пізнавальної діяльності учнів, пошукові методи навчання, сучасні технології, спрямовані на розкриття і включення в навчальний процес особистісного досвіду учнів. А також це сприятливий і значущий період для виявлення і розвитку творчого потенціалу особистості, так як саме в цьому віці закладаються основи творчої та освітньої траєкторії.

Відповідно до концепції американського психолога Джозефа Рензуллі, творчий потенціал являє собою поєднання трьох характеристик: інтелектуальних здібностей, творчості та наполегливості (мотивація, орієнтованість на завдання). Проявляючись в тій чи іншій сфері діяльності «творчий потенціал» являє собою «творчі здібності» особистості в конкретному виді діяльності, а також складне особистісно-діяльнісне утворення, що включає мотиваційно-цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний, рефлексивно-оцінний компоненти, що відображають сукупність особистісних якостей і здібностей, психологічних

станів, знань, умінь і навичок, необхідних для досягнення високого рівня його розвитку [7]. В.О. Моляко виокремив у структурі творчого потенціалу особистості такі складові:

- мотиваційний компонент: допитливість, потяг до створення нового, до пошуку й розв'язання проблем;
- емоційний компонент: задатки, нахили; емоційне забарвлення окремих процесів, емоційне ставлення; інтуїтизм – здатність до прояву неусвідомлюваних швидких (іноді миттєвих) оцінок;
- вольовий компонент: наполегливість, систематичність у роботі; цілеспрямованість, рішучість;
- інтелектуальний компонент: швидкість у засвоєнні нової інформації; прояви загального інтелекту [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Заслугує на увагу та детальне вивчення науковий доробок українських та іноземних учених – філософів, психологів, педагогів з питань компетентнісного підходу до навчання дітей молодшого шкільного віку, а саме праці Г.І. Сівкової, Л.А. Баранової, Р.А. Зобова, В.Н. Келасєва, В.Н. Куніцина, Г.Є. Белицької. Теорії розвитку творчих та інтелектуальних здібностей молодших школярів присвячені праці таких видатних вчених, як М.М. Бахтін, В.С. Біблер, Д.Б. Богоявленська, Дж. Гілфорд, Дж. Рензуллі, І.А. Герасимова, В.М. Дружинін, Л.Б. Єрмолаєва-Гоміна, В.В. Клименко, О.І. Кульчицька, Р. Лірі, Н.С. Лейтес, В.О. Моляко, М.М. Ніколаєнко, Я.О. Пономарьов, В.А. Роменець, К.В. Сельченко, П. Торренс, О.Т. Шумілін, В.Д. Шадриков.

Виділення раніше невирішених частин загальної проблеми. Цілеспрямованих визначень творчого потенціалу в сучасних наукових дослідженнях дуже мало. Це свідчить про те, що дане поняття характеризується багатоглибкістю та складністю підходів щодо його дослідження. Сьогодні недостатньо вивчені особливості творчого потенціалу саме в молодшому шкільному віці, зміст, структура творчого потенціалу, не визначено основні напрямки розвитку творчих потенцій з урахуванням віку, інтересів, здібностей у світлі компетентнісного підходу до навчання дітей молодшого шкільного віку.

Ціль статті. Розглянути особливості компетентнісного підходу до розвитку творчого потенціалу дітей молодшого шкільного віку.

Виклад основного матеріалу.

Під поняттям «компетентнісний підхід» мають на увазі спрямованість процесу навчання на формування і розвиток універсальних і спеціальних (предметних) компетентностей особистості. Результатом цього процесу буде формування загальної компетентності учня. Компетентність, виступаючи результатом навчання, є наслідком саморозвитку індивіда, узагальнення особистісного і діяльнісного досвіду. При компетентнісному підході навчальна діяльність набуває дослідний та практико-орієнтований характер, і сама стає предметом засвоєння. У дітей молодшого шкільного віку ключовими компетентностями вважаються базові вміння, так в молодших школярів необхідно формувати такі ключові загальнонавчальні компетенції, як: вміння: читати, писати, говорити, слухати, а також математичні знання [3].

Таким чином можна визначити такі предметні компетенції: мовленнєву, мовну, соціокультурну та діяльну.

Мовленнєва компетенція включає:

- здатність розуміти зміст і головну думку усних і письмових висловлювань;
- здатність вести діалог з дотриманням правил мовленнєвого етикету;
- уміння будувати повноцінні в комунікативному відношенні усні і письмові зв'язні висловлювання, які відображають знання учнів про предмет розмови, їхні думки, почуття, наміри;
- уміння налагоджувати взаємодію з оточуючими, будуючи відповідним чином свої висловлювання.

Мовна компетенція передбачає володіння:

- доступним і необхідним обсягом мовних знань;
- здатністю застосовувати мовні засоби у власному мовленні відповідно до орфоепічних, лексичних, граматичних, орфографічних, синтаксичних, стилістичних норм літературної мови.

Соціокультурна компетенція покликана сприяти загальнокультурному розвитку молодших школярів, адаптації їх до життя в певному соціальному середовищі, а тому передбачає:

- знання про свою державу Україну;
- здатність використовувати в мовленнєвій практиці знання про особливості української національної культури, звичаї, традиції, свята;
- знання і використання у власному мовленні найбільш відомих малих українських фольклорних форм;
- уміння успішно користуватися мовою під час виконання різноманітних соціальних ролей;
- знання формул національного мовленнєвого етикету і вміння використання їх під час спілкування;
- дотримання етикетних правил спілкування з представниками різних вікових груп і статусів;
- здатність вирішувати за допомогою мови різні навчальні та життєві проблеми.

Діяльнісна компетенція передбачає володіння загально-навчальними вміннями і навичками, які поділяються на чотири групи:

- навчально-організаційні — здатність розуміти визначену вчителем мету навчальної діяльності, організовувати робоче місце, раціонально розподіляти час, планувати послідовність виконання завдання, організовувати навчальну діяльність у взаємодії з іншими її учасниками (у парі, малій групі);

- навчально-інформаційні — здатність самостійно працювати з підручником, шукати нову інформацію з різних джерел, користуватися довідковою літературою, зосереджено слухати матеріал, зв'язне, послідовно, доказово відповідати, вести діалог;
- навчально-інтелектуальні і творчі — здатність аналізувати, узагальнювати, встановлювати та пояснювати причинно-наслідкові зв'язки, вилучати зайве, групувати й класифікувати за певними ознаками, висловлювати аргументовані критичні судження, доводити власну думку, переносити знання й способи діяльності в нову ситуацію, застосовувати аналогію;
- контрольні-оцінні- уміння використовувати різні засоби перевірки та контролю своєї діяльності, знаходити і виправляти помилки, оцінювати власні навчальні досягнення [10].

Опираючись на базові підручники для учнів початкових класів, можливо розробити зошит з розвитку творчого потенціалу на компетентнісних засадах для дітей молодшого шкільного віку.

Так, навчаючись за основною програмою, молодші школярі одночасно зможуть не тільки засвоїти базову шкільну програму, а й формувати основні компетенції, розвивати пізнавальну активність, творче мислення, інтелектуальний потенціал, позитивну мотивацію та підвищувати навчальну успішність.

Приклад уроку математики для учнів 3-го класу за підручником Богдановича 2014р. [2].

Види трикутників. Порівняння виразів.

Тема: Трикутник. Види трикутників. Периметр трикутника

Мета уроку: подальше закріплення знань учнями класифікації трикутників; складання алгоритму побудови трикутників за двома сторонами і кутом між ними та за стороною і прилеглими кутами; формування вмінь розв'язування задач на побудову і вдосконалення вмінь розв'язувати задачі на обчислення периметра трикутника; формувати вміння самостійно застосовувати знання до вирішення практичних завдань; контроль засвоєння матеріалу теми: Види трикутників; узагальнення і систематизація знань, умінь.

Тип уроку: комбінований, передбачає систематизацію знань; формування умінь, навичок.

Обладнання: комп'ютер, мультимедійна дошка, проектор, презентація, роздатковий матеріал (конверти з трикутниками різних видів), транспорир, лінійка, косинець.

План уроку

- I. Організаційний етап
- II. Перевірка домашнього завдання
- III. Актуалізація опорних знань
- IV. Вивчення нового матеріалу
- V. Закріплення матеріалу
- VI. Підсумок уроку
- VII. Домашнє завдання

Хід уроку

Організаційний етап

Перевірка готовності учнів до уроку.

Формування мети та задач уроку [2].

Приклад завдання з розвитку творчого потенціалу молодшого школяра на компетентнісних засадах.

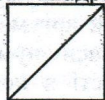
До представленого фрагменту уроку пропонується підбірка вправ та завдань для використання учнями 3-го класу вдома та на уроці, що призначені для розвитку ключових компетенцій, пізнавальної активності, творчого мислення, творчого та інтелектуального потенціалу, а також

позитивної навчальної мотивації. Кожен урок включає розвиваючі ігри, творчі завдання, логічні вправи, які стимулюють дітей до активної розумової діяльності.

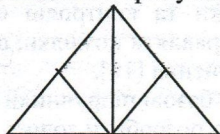
Скласти 3 рівних трикутники із 7 паличок

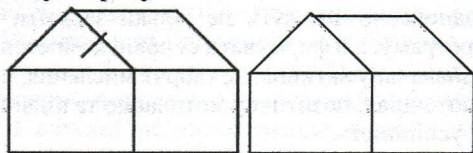
Із 5 паличок скласти квадрат і 2 рівних трикутники.

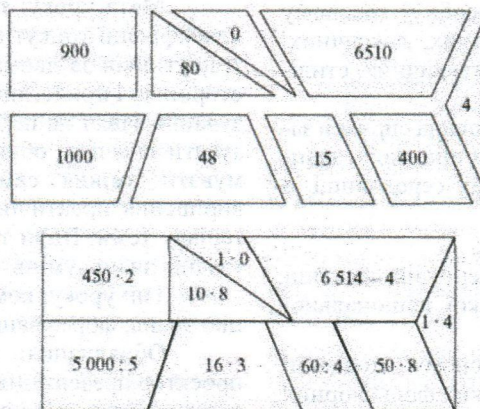
з 9 паличок скласти 5 трикутників.

Перекласти 1 паличку так, щоб будинок був повернутий в іншу сторону.

У фігурі перекласти 3 палички так, щоб вийшло 4 рівних трикутники.

Розглянемо малюнок (висвітлюється за допомогою кодоскопа) і порахуємо, скільки і яких фігур зображено на малюнку робота.

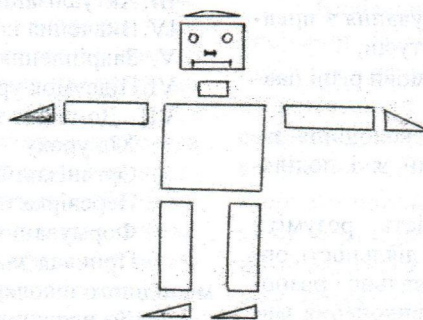
Трикутників – 5

Квадратів – 3

Прямокутників – 4

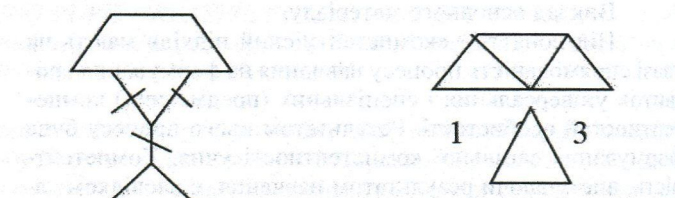
Кіл - 2

Відрізків – 2

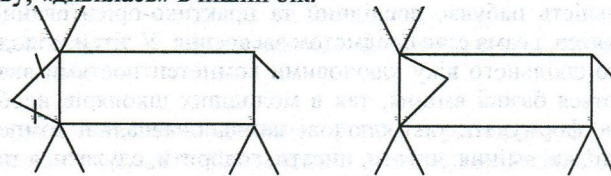

Вправа на розвиток уваги:

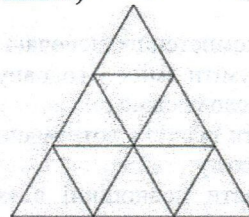
За сигналом "Почали" розставте якнайшвидше і без помилок такі знаки в ці геометричні фігури: у квадрат — плюс, у трикутник — мінус, у коло — нічого не ставте й у

Перекласти 2 палички так, щоб фігура, схожа на корову, «дивилась» в інший бік.

Скільки всього трикутників зображено на малюнку? (13 трикутників)

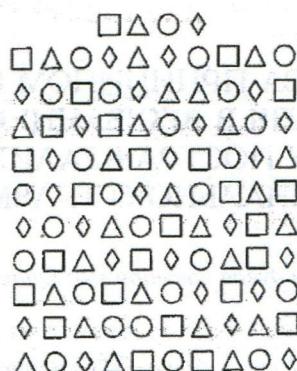
Гра «Склади пейзаж»

У кожній групі учнів — кольоровий знімок (пейзаж), розрізаний на геометричні фігури. На кожній фігурі зі зворотної сторони — приклади.

Учні обчислюють приклади, перевертають фігуру, з частин складають цілу — малюнок.

ромб — крапку. Знаки розставляйте підряд построчно. Час на роботу — 60 секунд. За сигналом "Стоп!" розставляти знаки припиняйте».

Кількість оброблених фігур	Ранг	Рівень концентрації уваги
100	1	дуже високий
91–99	2	високий
80–90 65–79	3–4	середній низький
64 і менше	5	дуже низький

Відповідь:

Висновки і пропозиції. опираючись на теми базових підручників за Державною програмою, можливо розробити систему розвитку творчого потенціалу з урахуванням основних компетенцій — ключовій (вміння читати, писати, говорити, слухати, а також математичні знання дітей молодшого шкільного віку) та предметній (мовленнєва, мовна, соціокультурна і діяльнісна). До кожного уроку учням пропонується підбірка унікальних вправ та завдань. Так, навчаюся за основною програмою, завдяки розробленій системі розвитку творчого потенціалу, молодші школярі одночасно зможуть не тільки засвоїти базову шкільну програму, а й розвивати пізнавальну активність, творче мислення, інтелектуальний потенціал, позитивну мотивацію та підвищувати навчальну успішність, тобто підвищувати свій особистісний творчий потенціал.

Список літератури

1. Альтшуллер Г.С. Творчество как целая наука. / Г.С. Альтшуллер. — М: Сов. Радио, 1979, Кибернетика. — 105 с.
2. Богданович М.В. Математика: підручник для 3 кл. загальноосвіт. навч. закл. / М.В. Богданович, Г.П. Лищенко. — К.: Генеза, 2014. — 176 с.
3. Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи / Під заг. ред. О.В.Овчарук. — К.: К.І.С., 2004.

4. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес психічного розвитку особистості. — К.: Рад. шк., 1989. — 608 с.2. Николаенко Н.Н. Психология творчества: учебное пособие / Н. Н. Николаенко. — Санкт-Петербург: Речь, 2005. — 276 с.
5. Моляко В. А. Психология решения школьниками творческих задач. — К.: Радян. школа, 1983. — 94 с.
6. Овчинникова Т. Н. Личность и мышление ребенка: диагностика и коррекция / Т. Н. Овчинникова. — М.: Академический Проект, 2004. — 192 с.
7. Олах А. Творческий потенциал и личностные перемены // Общественные науки за рубежом. Сер. Наукоеведение. — 1968. — № 4. — С. 69–73.
8. Ратанова Т.А. Психодиагностические методы изучения личности: Учебное пособие. / Ред. и сост.: Т.А.Ратанова, Н.Ф.Шляхта — М., Флинта, 2000. — 264 с.
9. Романец В. А. Психология творчества: Навч. Посібник — 2-ге видання, доп. — К.: Либідь 2001. — 288 с.
10. Сущенко Л.О. Стимулювання професійного самовдосконалення вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Л.О. Сущенко — Запоріжжя, 2008. — 251 с.
11. Туник Е.Е. Психодиагностика творческого мышления. Креативные тесты. — СПб.: 1997. — 35 с.